

Verdens lykkeligste land

Bacheloroppgave
ved Senter for journalistikk,
Høgskolen i Bodø, våren 2010

Emnekode JO203U

Kenneth Stensrud

Kandidatnummer: 34

Beskrivende del

Vår oppgave baserer seg på en undersøkelse gjennomført av NEF¹, som viser at innbyggerne i Costa Rica er mest tilfredse med livet enn noen andre. Selv ble vi overrasket over resultatet, og mente leseren ville være av samme oppfatning. Rapporten baserer seg på tall fra sommeren 2009, men er likevel nyhetsaktuell, da ingen norske medier – så langt vi vet – har tatt opp saken. Dessuten er det alltid spennende for nordmenn å kunne sammenligne seg selv med andre nasjoner, selv gode som vi er.

Vi bestemte oss tidlig for å kombinere bacherloroppgaven med reising. For meg var Costa Rica et naturlig valg, ettersom jeg har stefamilie der. Det gjorde det betydelig enklere med tanke på boutgifter og innhenting av kilder. Min far har hus og bil i hovedstaden San José som vi lånte. Byen ligger sentralt i landet (som ikke er stort større enn Danmark i landareal), og fungerte som vår base under det tre uker lange oppholdet. Han var også til stede den første uken av oppholdet og ga oss nyttige tips om aktuelle kilder. Den største hjelpen kom likevel fra min stetante, Adriana Pereira Badilla, som er utdannet journalist. Hun hjalp oss komme i kontakt med både Angela Ulibarri og Adilio Carmona Sibaja. Når det gjelder Costa Rica generelt, gjorde vi grundig research både før og etter reisen. Siden dette var fjerde gang jeg besøkte landet, satt jeg dessuten inne med mye grunnleggende kunnskap fra før av. I tillegg snakker jeg spansk, noe som var til stor hjelp under arbeidet. Dette vil jeg komme mer tilbake til i den reflekterende delen, hvor jeg vil dele erfaringer og drøfte det å jobbe med et journalistisk arbeid i utlandet.

Til oppgaven valgte vi oss en artikkelserie med reportasje som hovedsjanger. Dette litt fordi jeg personlig er veldig glad i å skrive reportasjer, men også fordi vi begge følte at den sjangeren passet best til å presentere det ferdige produktet vi så for oss. Arbeidet ble skrevet og brukket for å kunne publiseres i et magasin, men også avis. Vi valgte å gå for en hovedreportasje med to undersaker knyttet opp mot denne. I den ene undersaken ville vi koble innholdet mest mulig opp mot Norge, ettersom det tross alt er et norsk publikum vi ønsker å informere. Denne ble ikke skrevet som en reportasje, men som en vanlig nyhetsartikkel. Dette var hovedsakelig av rent praktiske årsaker, men også fordi vi mente at den ikke ville ha passet i reportasjeform. Intervjuet med 104 år gamle Adilio Carmona Sibaja så vi på såpass spesielt at den fortjente egen spalteplass.

---

¹ New Economics Foundation (se kildeliste for ytterligere informasjon)

I forkant av arbeidet satt vi inne med flere spørsmål som en del av prosessen med å lage en problemstilling og prosjektskisse. Blant spørsmålene var:

Stemmer undersøkelsen? Er de virkelig lykkeligere i Costa Rica enn i Norge? Hvis ja; hvorfor? Har vi noe å lære av costarikanere?

Jeg mener vi fikk besvart dette på to forskjellige måter som begge var bevisste. For det første presenterte vi fakta og slang inn litt tilleggsinformasjon her og der i selve artiklene. Et eksempel her er bildeteksten som følger med bildet av Angela Ulibarri. Her passet det ypperlig å komme med opplysningen om at 25 prosent av Costa Rica er fredet. Så kan man jo selvsagt stille seg spørsmålet om nettopp *det* er noen grunn til å være lykkelig. Vel, det får bli opp til leseren å bestemme. Vi ville bare få med mest mulige årsaker.

For det andre – og denne metoden er enda mer viktig – lot vi selve kildene få lov til å forklare mest selv i stedet for at vi som journalister skulle ta for mye over og legge ordene i munnen på dem. Både ekspertkildene og grasrotkildene hadde sine egne tanker rundt dette med å være lykkelig og hva grunnen kan være til at man er det i Costa Rica. Noe samsvarte og ble hyppigere nevnt enn andre tanker, og vi valgte dermed å trekke disse litt mer tydelige frem. Et eksempel her er avskaffelsen av militæret, som i den første reportasjen blir nevnt av to kilder, i tillegg til at det står i bildeteksten til hovedbildet.

Det samme gjelder også leseren. Vi fant det ikke nødvendig med en faktaboks à la «Dette er lykke» eller «Dette gjør deg lykkelig». Det varierer fra person til person, og dermed vil også du som leser artikkelen ha egne meninger om dette.

Når det gjelder arbeidsfordelingen hadde jeg hovedansvar for å ta bilder, mens skrivingen foregikk både samlet og individuelt. Undersaken om 104 år gamle Adilio Carmona Sibaja ble skrevet av begge to i lag, ord for ord. Vi fant ut at, selv om dette var en god måte og gjøre det på, var det også meget tidskrevende. Dermed skrev vi de neste to sakene hver for oss. Jeg skrev hovedartikkelen, mens min kollega Stian Johnsen skrev undersaken knyttet opp mot Norge. Deretter leste vi det den andre hadde skrevet og rettet på/bygget ut hverandres tekster. Tekstene gikk gjennom flere utkast før de endte opp slik de fremstår i dag. Denne gjennomgangsprosessen var til stor hjelp. Det hadde en positiv innvirkning på resultatet, samtidig som at det førte til at arbeidet ble godt fordelt. Til metoderapporten valgte vi samme tema i refleksjonsdelen, men vi leste ikke hverandres rapporter, for å unngå at de skulle bli for like.

Reflekterende del

Å jobbe som journalist i utlandet

Her vil jeg dele erfaringer som jeg har fra turen og komme med personlige tanker rundt temaet. Dette er hovedsakelig forskjellige utfordringer som har oppstått eller som kan oppstå ved å skrive en bacheloroppgave i journalistikk i utlandet. Først vil jeg si noen ord om kostnader og hvilke restriksjoner penger – eller lettere sagt, mangel på penger – kan gi. Så vil jeg komme inn på dette med hvordan man skal forholde seg til sine kilder og oppføre seg som journalist i et annet land. Deretter vil jeg dele erfaringer rundt et utvalg utfordringer vi møtte på og hva jeg har lært av dette, før jeg til slutt kommer med en kortfattet konklusjon.

Utgifter

Å arbeide med denne bacheloroppgaven var en utfordring i seg selv. Når man i tillegg reiser til et annet land for å skrive den, så gjør det ikke saken akkurat lettere. Som nevnt tidligere så hadde vi et sterkt ønske om å reise til utlandet for å skrive om en sak, før vi i det hele tatt hadde bestemt oss for nettopp *hva* vi skulle skrive om. Etter å ha valgt Costa Rica og funnet problemstillingen vi endte opp med, dukket det opp en ny hendelse som nesten fikk oss til å snu fullstendig; jordskjelvet på Haiti.

Vi vurderte å reise ned ditt på et tidspunkt hvor de aller fleste medier ville ha forflyttet seg til nok en verdenskatastrofe eller kjendisfødsel. Vi ønsket å skrive om oppbyggingsarbeidet; hvordan det gikk og hvordan pengene fra norske hjelpeorganisasjoner ble brukt. Det ville nok kunne blitt en bra reportasje, men det skulle vise seg å bli altfor vanskelig å gjennomføre.

Det største hinderet var penger. Vi mottok ingen støtte fra Fritt Ord, ettersom ingen av våre problemstillinger knyttet seg opp mot yringsfrihet. Det er ikke til å legge skjul på at som student har man et meget begrenset budsjett. Flybilletten til Costa Rica var allerede bestilt langt i forveien før jordskjelvet kom. Det gikk heller ingen direkteruter fra Costa Rica til Haiti. Vi fant ut at vi hadde to muligheter: å enten fly via Panama eller Den Dominikanske Republikk. I begge tilfeller ville bare selve flybilletten ha kostet omtrent like mye som en ukes ferie i Hellas. Minst. Deretter kom boutgifter, ettersom vi etter all sannsynlighet måtte overnatte på hotell. Pluss lokaltransport, som buss, taxi og eventuelt leiebil. Ved å dra til Costa Rica derimot, slapp vi disse kostnadene. Der kunne vi bo og låne bil gratis, noe som andre bachelorjobbende studenter i utlandet bare kan drømme om. Uten disse fordelene ville det i vårt tilfelle vært vanskelig - om

ikke umulig - å gjennomføre turen. Men hva om vi ikke hadde hatt disse fordelene? Hvor mye penger er det egentlig verdt å bruke på bacheloroppgaven?

Hadde vi valgt en oppgave som kun ville ha medført reising innenlands, eller ingen reising i det hele tatt, tviler jeg på at det spørsmålet i det hele tatt ville ha kommet opp. Vi som velger å reise til utlandet for å skrive bacheloroppgaven derimot, er jeg sikker på stiller oss det samme spørsmålet alle som en.

Men var det verdt det? Ja. Dette var mer enn bare en bacheloroppgave. Det var en lærerik tur som ikke bare ga råstoff til en skoleoppgave; den ga også minner for livet.

Forhold til kildene

Et problem vi opplevde ved å reise til et annet land er å komme i kontakt med kilder. Som nevnt gjorde vi en grundig research før vi reiste ned om både undersøkelsen til NEF og Costa Rica generelt. Dessuten har jeg god kjennskap til landet fra tidligere reiser. Likevel hadde vi ikke avtalt noen møter med kilder på forhånd, da vi ikke hadde et godt nok nettverk til å vite hvem vi kunne og burde snakke med. Til vår fordel har jeg en stefamilie i Costa Rica, samt en far med enda bedre kjennskap enn meg til landet, som tipset oss om mulige kilder og sendte oss i riktig retning ved flere anledninger etter vi hadde ankommet. For eksempel var Angela Ulibarri en bekjent av min stetante, Adriana Pereira Badilla. Det er en grunnregel at journalister overlater saker til andre kollegaer der familie og nære venner er involverte. Det går på habilitet. Svein Brurås sier dette om forholdet til kilder:

«Hvis du er i slekt med en kilde, så er du inhabil. Det samme gjelder med vennskapsforhold, kollegaforhold, naboforhold, medlemskap og så videre. Habiliteten trues i alle situasjoner der det finnes andre bånd enn de rent profesjonelle.»²

Vi brukte ingen kilder som går under noen av de nevnte kategoriene over, men vi tok likevel imot råd fra dem. Videre kan man så stille seg spørsmålet om det er etisk korrekt å velge sine kilder ut ifra andres anbefalinger. Ville de oppnå noe ved at vi brukte deres kildeanbefalinger? Var de i det hele tatt gode, relevante kilder til vår sak? Dette er spørsmål vi stilte oss underveis. Vi fant ut at for det første ser jeg ikke på min stefamilie i Costa Rica som så nær familie at det skulle kunne blitt et habilitetsspørsmål i det hele tatt (husk, jeg har kun møtt de ved tre tidligere

---

² Svein Brurås, «Etikk for journalister» (2006), s. 58

anledninger før denne turen). For det andre var det bare snakk om å hjelpe oss, verken mer eller mindre. Når det er sagt, ville vi selvsagt aldri brukt noen i stefamilien min – eller min far for den saks skyld – som kilder. Men å ta imot hjelp fra de, det mener vi var helt greit. De var i hvert fall til stor hjelp og personlig mener jeg at vi ikke ville kunne ha laget en like bra oppgave uten assistansen deres.

Jeg tror også at å bruke det lille nettverket vi hadde i Costa Rica fra før av ikke bare gjorde det enklere å finne gode kilder, men også å styrke vår troverdighet overfor disse kildene. Hadde vi reist ned på bar fot, uten lokal hjelp eller støtte, ville nok mange kanskje ikke tatt oss like seriøst. Hvis man dessuten møter opp til en intervjuavtale med slippers, hawaiiiskjorte og solbrent hud (for å ta et litt ekstremt eksempel), så gir nok det ganske så dårlige signaler til kildene. Det er viktig at man bygger tillit mellom sine kilder. En tillit som må gå begge veier. Sigurd Allern henviser til en undersøkelse av Ketil Jarl Halses om forholdet mellom journalister og informanter i seks norske distriktsaviser. Her svarte 79 prosent at det var «svært viktig» å bygge opp tillit hos informanten, mens 16 prosent svarte at det var «viktig»³. Allern omtaler her kildene som informanter, altså folk som tipser avisen, men det gir likevel en god indikasjon på hvor viktig tilliten er i forholdet mellom journalist og kilde. Kanskje i enda større grad hvis du kommer fra et annet land eller det virker som om du ikke kjenner til saken du arbeider med godt nok fra før.

En annen ting man skal være obs på med tanke på forholdet til kilder i utlandet er i hvilken grad de åpner seg. Hvis man først skaper et godt forhold mellom journalist og kilde kan det hende det går for langt noen ganger. Kilden vet at du kommer fra et annet land og jobber for en arbeidsgiver eller institusjon som ikke skal publisere noe av det som blir diskutert i deres hjemland, hvor familie, venner og bekjente vil høre eller lese om det. Det kan gjøre at kildene føler seg såpass trygge at de åpner seg mer og ikke er redde for å si ting de kanskje ikke ville sagt til lokale medier. At de gir litt faen, rett og slett. «*Skitt au, jeg får vel bare si det som det er. Ingen jeg kjenner vil jo lese om det uansett. I hvert fall ikke han som jeg nå henger ut.*» kan det hende noen tenker.

Derfor er det viktig å hele tiden huske Vær Varsom-plakaten. Ja, den gjelder kun for Norge, men man er fortsatt norsk journalist selv om du arbeider i utlandet. Andre nasjoner kan ha andre lover og medieregler (hvis de i det hele tatt har noen). Det betyr ikke at man skal glemme våre egne

---

³ Sigurd Allern, «Når kildene byr opp til dans» (1997), s. 10

retningslinjer. I dette tilfelle går det på å verne kilden mot seg selv og sine egne utsagn, slik det står i punkt 3.9 av Vær Varsom-plakaten:

«Opptre hensynsfullt i den journalistiske arbeidsprosessen. Vis særlig hensyn overfor personer som ikke kan ventes å være klar over virkningen av sine uttalelser. Misbruk ikke andres følelser, uvitenhet eller sviktende dømmekraft. Husk at mennesker i sjokk eller sorg er mer sårbare enn andre.»⁴

Noen av utsagnene til hotellsjefen Christian Curry var såpass eksentriske at vi valgte å ikke ta med alt han sa. Vi var også klar over at han røykte marihuana, ettersom vi hadde sett han gjøre det en av dagene i forveien. Når vi først intervjuet han derimot, valgte vi det på et tidspunkt hvor vi visste han ikke hadde gjort det før vi snakket med han. Dette nettopp på grunn av punkt 3.9 i Vær Varsom-plakaten, men også på grunn av troverdigheten hans. Med det mener jeg at vi ville være sikre på at det han sa faktisk også var det han mente. Er man påvirket av rus eller alkohol kommer man ofte med utsagn man ikke mener og i stedet angres på i ettertid.

Journalister eller turister?

Før vi reiste ned hadde vi bestemt oss for å kombinere turen med én ukes ferie, hvor vi skulle legge fra oss notatblokker og pensum og bytte det ut med solkrem og badebukser. Det fant vi fort ut ikke var lett.

Hjernene våre var hele tiden mentalt innstilt på å være reportasjejournalister, og det forandret seg ikke, selv da vi prøvde å koble av. Alle inntrykkene, situasjonene og stemningene vi opplevde var med på å farge og forme innholdet i reportasjen, selv da vi ikke engang prøvde. Det var positivt for oppgavens del, ettersom innsamlingen av all denne informasjonen er ett av de essensielle kravene til en god reportasje⁵; det å være til stede og samle inn data til hjernen ved hjelp av alle kroppens sanser. For avslappingens del derimot, var det mindre bra. Vi endte opp med å treffe og senere intervju Christian Curry mens vi var på den nevnte ferien. Men «ferie» er ikke mer enn et ord. Et ord journalister sjelden hører mye til. Er man ikke alltid journalist, selv på ferie? På en måte er man alltid på jobb. Som person er man gjerne nysgjerrig, mens den profesjonelle biten i deg prøver hele tiden å koble informasjonen du samler inn opp mot noe nyhetsverdig. Det er som om man hele tiden holder på å sile en vaskepanne, på jakt etter gull.

---

⁴ Vær Varsom-plakaten, punkt 3.9: http://presse.no/Pressens_Faglige_Utvalg_PFU/Var_Varsom-plakaten/

⁵ Jo Bech-Karlsen, «Reportasjen» (2000), s. 168

Sanden er all informasjonen vi samler inn. Noen ganger ender man opp med et par gullkorn. Andre ganger finner man diamanter.

Grunnen til at vi prøvde å slappe av var fordi vi hadde nok av tid på oss. Dessuten er det er ypperlig land å koble av i, noe som knytter seg direkte opp mot problemstillingen; lykken er å ha få bekymringer. Vi var der i omtrent tre uker, fra den 7. til 29. april. Det ga oss god tid til å observere og ta omveier underveis, slik da vi møtte Christian Curry (som faktisk endte opp med å bli en viktig del av reportasjen). Som Bech-Karlsen sier, så er det ofte slike omveier som faktisk fører til de gode reportasjene⁶. Hadde vi ikke hatt så god tid på oss, ville vi nok ikke hatt muligheten til å senke skuldrene såpass at vi bare kunne flyte over i slike sideelver.

Andre utfordringer

Allerede før vi reiste ned møtte vi på noen av utfordringene denne bacheloroppgaven skulle gi oss. Vi valgte billigst mulig flybillett, men det innebar at vi måtte mellomlande i USA, nærmere bestemt Atlanta. Det er ofte lettere sagt enn gjort. Jeg måtte først skaffe meg et nytt pass, fordi mitt gamle ikke var elektronisk. Så måtte vi begge fylle ut en søknad i forkant, for å få tillatelse til å komme inn i USA. Det har seg nemlig slik at hvis du mellomlander i USA, så regnes det ikke som om at du bare tar deg en pause før du skal videre til et annet land, slik som ved de fleste internasjonale flyplasser. Nei, der må du nemlig inn i landet, før du så kan få lov til å forlate det igjen – selv om det står «Costa Rica» på billetten din. Og det er ikke alltid like lett å få tilgang til USA. Heldigvis fikk vi ikke altfor store komplikasjoner med dette, annet enn at bagasjen vår ikke ble sendt videre, fordi vi glemte å sende den videre fra Atlanta (på grunn av feilinformasjon fra flyselskapet, må det være lov å bemerke).

Så har man jo selvsagt selve turen i seg selv. Å reise fra Norge til Costa Rica tok cirka ett døgn for oss, dør til dør. De fleste som har flydd langt vet hvor vanskelig det kan være å sove i flyseter, med mindre man flyr på førsteklasse. Vi endte opp med bortimot ingen søvn på reisen ned og var naturlig nok meget slitne etter ankomst. Døgnrytmen ble ødelagt⁷ og de første dagene var vi veldig reduserte. Så kan man jo lure på om dette kan ha gått ut over arbeidet på noen som helst måte. Blir man en dårligere journalist av å reise mye? Ettersom vi hadde såpass god med tid, kunne vi ofre noen dager med hvile. Men om man reiser halve jorden rundt og kun har noen dager på seg å skrive en reportasje, vil jeg mene det kan ha en negativ effekt på arbeidet, ut ifra

---

⁶ Jo Bech-Karlsen, «Reportasjen» (2000), s. 175

⁷ Costa Rica ligger 8 timer bak Norge ved sommertid

de erfaringene vi fikk. Dessuten kan det være med på å skape ekstra stress og unødvendig tidspress.

Vi lærte mye på reisen som et resultat av alle utfordringene vi møtte. For eksempel det å ha reiseforsikring før man drar til utlandet. Ja, vi manglet faktisk det. Av forskjellige grunner, som begge er like teite, og som jeg ikke skal gå inn på nå. Poenget er at selv elementære ting som det er viktig å huske på når man skal jobbe med en bacheloroppgave i utlandet. Vi fikk merke det ved to anledninger. Selv ble jeg skadet i en surfeulykke⁸ og måtte betale 60 dollar for å sy noen sting. Verre var det da kameraet til Stian Johnsen ble stjålet. Det lå igjen i bilen etter at vi hadde parkert den i et heller suspekt nabolag. Tyven hadde knust vinduet til bilen for å hente det ut. Kameraet ble ikke dekket av noen forsikring, men bilruten gikk heldigvis på min fars forsikring. Vinduet ble reparert allerede neste dag, slik at vi slapp å kjøre rundt halve Costa Rica med regn og vind piskende inn i bilen.

Da er man inne på dette med sikkerhet. Costa Rica er langt fra det verste landet i Mellom-Amerika når det gjelder kriminalitet, men landet har mange innvandrere fra nabolandet Nicaragua som er notorisk aktive på den fronten. Vi var aldri redde for vår egen sikkerhet, men man vet jo aldri. Vi var nok litt for naive, må det være lov å si i etterpåklokskap.

Til slutt så er det en annen utfordring som har en sentral rolle når man arbeider som journalist i utlandet; språket. Som nevnt snakker jeg spansk, i hvert fall godt nok til å forstå det aller meste og ha vanlige samtaler. Likevel er det lett å innrømme at kunnskapene mine ikke er like gode som de norske og dermed setter begrensninger. Selv om vi slapp å bruke tolk, så skapte språkbarrieren likevel problemer. Det største var nok det faktum at min kollega, Stian Johnsen, ikke kunne et ord av språket, og jeg derfor måtte gjøre alle intervjuene med spansktalende kilder. Vi gikk igjennom intervjuene sammen i forkant og ble enige om hva vi ønsket å finne ut. Men under selve intervjuprosessen ble han nærmest sittende som en tilskuer. Det er bra for observasjonens del, som Jo Bech-Karlsen omtaler som den beste feltmetoden i et reportasjearbeid⁹, men ikke like mye når det kommer til det å delta aktivt. Måten vi løste det på var at jeg oversatte underveis det viktigste som ble sagt, og han kunne derfor komme med innspill og forslag til oppfølgningsspørsmål. Heldigvis var alle våre intervjuobjekter såpass samarbeidsvillige og hyggelige at de ikke hadde noe imot at vi måtte ta en pause i ny og ne for å

---

⁸ Under uken vi hadde satt av til å feriere, vel å merke. Selv om det også kunne forsvares med at vi selv ville teste ut «lykkefaktoren» i landet. :-)

⁹ Jo Bech-Karlsen, «Reportasjen» (2000), s. 190

oversette. Det fungerte greit, men det var utvilsomt en nødløsning og på ingen måte optimalt. Hadde det vært lettere om de kunne norsk? Ja. Men så kan jo stille seg spørsmålet om man hadde gjort de samme observasjonene hvis man hadde vært for opptatt av å snakke. Det finnes to sider av denne saken. På den ene siden mister du noe av den språklige friheten, men sett på en annen side, så vil jeg påstå at kan det være med på å styrke andre sider ved reportasjen, nemlig observasjonen.

Konklusjon

Å jobbe med en bacheloroppgave i utlandet byr på mange utfordringer, selv for de med gode premisser. Å skaffe kontakt med kilder kan være vanskelig, spesielt hvis man ikke har et nettverk fra før av. Når man da først finner en god kilde er det viktig at man skaper tillit til hverandre. Men ikke overdriv eller misbruk det. Man må passe på å beskytte kildene hvis de åpner seg for mye, og minne seg på om at journalistiske retningslinjer som Vær Varsom-plakaten gjelder så lenge du er journalist, også i utlandet. Videre er det viktig å ha klare roller; å kombinere ferie med arbeid kan være vanskelig.

Men det er jo tross alt ikke bare utfordringer og negative sider ved å jobbe med en bacheloroppgave i utlandet. Erfaringen man skaffer seg og opplevelsene man får er uvurderlige. Dessuten er det en ypperlig mulighet til å lære seg å jobbe sammen i lag med en annen journalist. Selv utfordringene kommer det noe godt av. Man lærer jo av sine feil, som man sier.

Har du nok penger eller økonomisk støtte, vil jeg anbefale å gjøre det samme. Mangler du dette, så vil jeg foreslå å skaffe det. For det er absolutt verdt det.

Kildeliste

Metoderapport

- Svein Brurås: «*Etikk for journalister*» (2006).
- Sigurd Allern: «*Når kildene byr opp til dans*» (1997).
- Jo Bech-Karlsen: «*Reportasjen*» (2000).
- Vær Varsom-plakaten: [http://presse.no/Pressens Faglige Utvalg PFU/Var Varsom-plakaten/](http://presse.no/Pressens_Faglige_Utvalg_PFU/Var_Varsom-plakaten/).

Muntlige kilder

- Angela Ulibarri, journalist. Intervjuet 15.04.10, kl. 10:00. *
- Adilio Carmona Sibaja, sprek 104-åring. Intervjuet 15.04.10, kl. 16:00. *
- Sinaí Carmona Quirós, den spreke 104-åringens datter. Intervjuet 15.04.10, kl. 16:00. *
- Christian Curry, daglig leder av Chocolate Hotel. Telefon: (+00506) 26531311 Mail: chocolatehotel@yahoo.com. Intervjuet første gang 23.04.10, kl. 10:00.
- Christina Calderón Bonilla, samfunnsforsker ved Universidad de Costa Rica. Mail: ccaldero@vinv.ucr.ac.cr. Intervjuet 27.04.10, kl. 13:00.
- Ottar Hellevik, samfunnsforsker ved Universitetet i Oslo. Telefon: 22854265 Mail: ottar.hellevik@stv.uio.no. Intervjuet via mail og telefon, første gang 20.05.10, kl. 14:00.
- Thomas Hansen, psykolog og forsker på livskvalitet. Telefon: 22541241 Mail: thomas.hansen@nova.no. Intervjuet via telefon 21.05.10, kl. 12:00.

* Mangler kontaktinformasjon til disse kildene, men kan fås via Adriana Pereira Badilla. Mail: apereira@pensiones.co.cr

Skriftlige kilder

- Ottar Hellevik: «*Jakten på den norske lykken*» (2008).
- Mavis Hiltunen Biesanz, Richard Biesanz og Karen Zubris Biesanz: «*The Ticos: Culture and Social Change in Costa Rica*» (1998).
- New Economics Foundation: «*Happy Planet Index*».
<http://www.happyplanetindex.org/explore/global/life-sat.html> &
<http://www.happyplanetindex.org/learn/download-report.html>
- Wikipedia: «*Costa Rica*».
http://en.wikipedia.org/wiki/Costa_Rica

- CIA: «*The World Factbook – Costa Rica*».
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cs.html>
- The Guardian: «*Costa Rica is the world's greenest, happiest country*».
<http://www.guardian.co.uk/environment/2009/jul/04/costa-rica-happy-planet-index>
- Human Development Reports: «*Costa Rica*».
http://hdrstats.undp.org/en/countries/data_sheets/cty_ds_CRI.html
- Human Development Reports: «*Norway*».
http://hdrstats.undp.org/en/countries/data_sheets/cty_ds_NOR.html
- La Nación: «*Vida de longevos de Nicoya inspira plan para envejecer mejor*»
(Costarikansk avisartikkel om hvorfor folk blir så gamle der.)
<http://www.nacion.com/2010-05-16/AldeaGlobal/NotaPrincipal/AldeaGlobal2371015.aspx>